

Наташа Ј. Симић

Народна библиотека Србије, Београд

natasa.simic@nb.rs

УДК: 027.8

DOI: 10.7251/BSCSR1807253S

ШКОЛСКА БИБЛИОТЕКА И ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКОГ БИБЛИОТЕКАРА

Сажетак: Библиотека је културна, васпитна и информационо институција која прикупља, обрађује и чува своје колекције из разних области стваралаштва и интелектуалне делатности. Библиотека служи ширењу знања, културе, образовања, науке и пружа корисницима могућност стручног, стваралачког и грађанског развоја. Школска библиотека је место библиотечко-информационе, васпитно-образовне и културне делатности. Она је центар за унапређивање разних облика и метода васпитно-образовног рада, место пријема и дистрибуције важних информација у школи. У школској библиотеци се прикупља, обрађује и даје на коришћење књижна и некњижна грађа и серијске публикације. *IFLA/UNESCO Манифест за јавне библиотеке: улога школске библиотеке у учењу и подучавању намењеном свима* објављен је 2000. Он је наишао на изузетно добар пријем широм света и преведен је на многе језике. Раде се нови преводи, а библиотекарски у целом свету користе *Манифест* да би побољшали статус школских библиотека у својим школама.

Школска библиотека треба да буде место где ученици на одморима, после и пре школе проводе време: пишу домаће задатке, раде разне реферате или читају обавезну и необавезну литературу. Тако конципирана школска библиотека треба да има одређен простор за читаоницу, адекватну опрему помоћу које долазе брже до информација, фонд који одговара захтевима школе и наравно обученог стручног библиотекара који ће пријати помоћ ученицима и наставницима. План и програм рада школског библиотекара умногоме зависе од плана и програма рада школе. Библиотекар у школским библиотекама треба да поседује широко основно и професионално образовање.

Кључне речи: Библиотека, школска библиотека, школски библиотекар, IFLA/UNESCO смернице за школске библиотеке, књига, уџбеник.

Рад школске библиотеке

У двадесетом веку су успостављене школске библиотеке у циљу помагања наставно-образовног процеса у школи, продубљивања стручног знања одређених наставних

области и развијању систематског коришћења референсне збирке, научне литературе и белетристике. Програм рада школске библиотеке улази у План и програм образовно-васпитног рада школе и обухвата:

1. образовно-васпитну делатност
2. библиотечко-информацијску делатност
3. културну и јавну делатност
4. стручно усавршавање
5. остали послови.

Образовно-васпитна делатност школске библиотеке је систематско и организовано упознавање ученика са свим врстама библиотечко-информационе грађе и њихово оспособљавање за самостално коришћење извора информација. Код ученика треба створити навику коришћења школске библиотеке јер је од великог значаја за континуирано образовање које се не заснива само на коришћењу уџбеника, већ на потреби да се после редовног школовања стиче знање директно из стручне литературе.

Поред рада са ученицима, у оквиру своје делатности, библиотекар треба да развије сарадњу са наставницима и стручним сарадницима у школи. Ова сарадња може да се реализује у више праваца: организовање часова у библиотеци, остваривање програма и пројеката везаних за наставну и ван наставну активност, договор о набавци и коришћењу библиотечких фондова, организовање наставних часова у библиотеци, посете сајмовима књига и сл.

Библиотечко-информациона делатност подразумева набавку, инвентарисање, класификацију, каталогизацију, сигнирање, ревизију књижне и некњижне грађе. Поред тога ту врсту делатности спадају и дневне, месечне и годишње статистике, израда програма рада и извештаја о раду.

Прво морају да се обезбеде основни услови за рад: библиотечки фондови, простор и опрема. Свака школска

библиотека мора да има континуирану и планирану набавку. Библиотечки фонд се мора обрађивати по Међународним стандардима за библиографски опис публикације.

Фондови библиотеке морају бити евидентирани у одговарајуће књиге инвентара. Књиге инвентара су документ о власништву и показују бројно и вредносно стање библиотеке. Инвентарише се свака пристигла јединица библиотечке грађе. Она представља попис целокупне библиотечке грађе и служи за утврђивање стварног стања фондова. Библиотечка грађа се инвентарише према Правилнику о евиденцији библиотечке грађе.

Школска библиотека је обавезна да има ауторски и стручни каталог који пружају наставницима и ученицима основне информације о књизи. У каталоге се уносе подаци са књиге према правилима ISBDM-a¹.

Књиге се класификују и смештају у полице на основу садржаја по Универзалној децималној класификацији (UDC). Целокупно људско знање се дели у 10 основних група (0–9).

Циљеви школске библиотеке

Као саставни део образовног процеса, школска библиотека мора да оствари следеће циљеве који су неопходни за унапређивање писмености, информатичке писмености, подучавања, учења и за подизање културног нивоа:

- подршка и побољшање образовних циљева наведених у наставном плану и програму школе
- развијање и неговање навике у читању и учењу код деце, као и навике коришћења библиотеке током целог живота

¹ International Standard Bibliographical Description for Monographic Publication

- пружање прилике да се искуси стварање и коришћење информација у циљу стицања знања, познавање, развијања маште и уживања, подстицање свих ученика да стичу корисне вештине вредновања и коришћења информација, без обзира на облик, формат или медиј као и да овладају и начинима комуникације
- обезбеђивање приступа локалним, регионалним, националним и глобалним изворима и могућностима, што оне којј уче доводи у додир са различитим идејама, искуствима и ставовима
- организовање активности које јачају друштвену и културну свест
- сарадња са ученицима, наставницима, управом и родитељима да би се остварили циљеви школе
- заступање начела да су слобода мишљења и приступ информацијама неопходни предуслов за делотворно и одговорно учешће у грађанском и демократском друштву
- промоција читања извора и услуга школске библиотеке у школској и широј друштвеној заједници

Стручни кадар

Школски библиотекар је припадних стручног, квалификованог особља, одговоран за планирање рада и управљање школском библиотеком. Школски библиотекар сарађује са осталим ученицима у образовном процесу школе и одржава везе са јавном библиотеком и другим организацијама и појединцима. Он је дужан да поседује одређена општа знања да би могао да осмисли и пружи делотворне услуге школске библиотеке: о изворима, библиотеци, управљању информацијама и подучавању. Школски библиотекар треба да планира увођење новина и да подучавају наставнике и ученике у коришћењу информација и руковањем тим информацијама.

План рада школског библиотекара

Програм рада школског библиотекара остварује се у следећим подручјима:

- васпитно-образовни рад
- непосредни рад са ученицима
- сарадња са наставницима, педагошко-психолошком службом и директором школе
- информативно-документациона делатност и
- културна и јавна делатност.

Према плану и програму рада основних школа школске библиотеке, у сарадњи са наставницима и учитељима, сваког месеца организују следеће активности:

Септембар:

Добро дошли прваци – приредба добродошлице првацима. Организација уређења школског паноа на исту тему. Учлањење првака у школску библиотеку и упознавање са радом библиотеке.

Допуна библиотечког фонда уџбеницима и приручницима за наредну годину. Послови информисања: школска лектира. Формирање секције: Клуб љубитеља књиге. Послови на издавању и преузимању књига.

Октобар:

Октобар је месец књиге. Организација посете Сајму књига свих разреда од I до VIII. Израда паноа на тему „Месец књиге“. Послови на издавању и преузимању књига. Сарадња са наставницима – час школске лектире у библиотеци. Израда предлога књига за читање за перманентно и стручно усавршавање наставника и учитеља. Организовање акције “Поклони књигу школској библиотеци”. Рад са ученицима и сарадња са родитељима.

Новембар:

Добродошлица јесени. Израда паноа на тему јесени. У оквиру секције Клуб љубитеља књиге организација израде Зидних новина. Израда плана допуне књига за школску лектуру. Преглед по картицама задужења и уредног враћања књига, послови на преузимању и издавању књига.

Стварање услова да се у оквиру школске библиотеке омогући приступ електронским изворима информација који прате наставне програме. То подразумева приступ Интернету, различитим базама података и коришћење образовних софтверских пакета који постоје на CD-у и DVD-у.

Децембар:

Новогодишња представа за ученике разредне наставе. Организовање испраћаја старе и дочека Нове године за све ученике од I до VIII разреда. Организовање трибине Дан борбе против AIDS-а, и са ученицима прави брошуре на ту тему које ће делити по школи.

Одлазак у позориште. Организација посете позоришту, избор представе везан за лектуру. У оквиру Клуба љубитеља књиге организовање разговора о гледаној представи у школској библиотеци .

Јануар:

Избор најчитаније књиге у претходном полугодишту. Информисање наставника о томе који је писац најомиљенији међу ученицима. Организовање избора највреднијег читаоца и припрема награда за њих (прва три највреднија да добију књигу као поклон), у оквиру Клуба љубитеља књиге. Списак најчитанијих књига у Зидним новинама.

Прослава школске славе Свети Сава, сарадња библиотекара и вероучитеља. Уређење паноа у оквиру Светосавске прославе. Укључивање свих ученика од I до VIII разреда.

Фебруар:

Почетак II полугодишта, презентација плана и организација рада школске библиотеке.

Поводом Св. Трифуна паноом у холу школе подсетити децу на старе занате.

Рад на издавању и примању књига. Сарадња са родитељима. Организовање књижевне вечери на којој ученици читају своју поезију.

Март:

Изложба радова поводом Дана жена на тему Моја мама. Ажурирање стања у фонду библиотеке. Рад на издавању и примању књига. Попуњавање фондова. Организовање акције „Поклони књигу“, да би се тиме допунили фондови. Сарадња са стручним телима – наставничким и разредним већима и стручним активима. Организовање часа у библиотеци на коме се ученици оспособљавају за самосталан рад с књигом и самостално коришћење информација и упознавање с техником коришћења библиотечког фонда. Сарадња са наставницима.

Април:

Уређење паноа „Добро дошло пролеће“. Организација прославе Васкрса. Прављење изложбе „Најукрашеније јаје“. Рад на издавању и враћању књига. Организовање сарадње са издавачким кућама и организовање такмичења за најбољу кратку причу. Најуспешнијим ученицима додела књига-поклона. Сарадња са другим библиотекама и размена информација са њима. Помоћ наставницима и професорима у стручном усавршавању. Провера задужења књига по картицама.

Мај:

Организовање Дана школе: приредба поводом Дана школе, уређење учионица, уређење Зидних новина. Сарадња

са свим наставницима и професорима. Пружање могућности да ученици што више учествују у прослави. Организовање сусрета са књижевним, ликовним или музичким ствараоцима или са неким научним радницима.

Раздуживање ученика VIII разреда.. Опроштај са матурантима. Набавка стручне литературе и приручника за наредну годину.

Јун:

Раздуживање свих ученика. Организовање доделе награда одељењу и појединцима који највише читају. Набавка школске лектуре за идућу годину. Попуњавање фонда библиотеке.

Израда плана за наредну годину. Захтеви за бољим техничким условима ради бољег информисања ученика и наставника. План за организовање сталне библиотечке секције у којој млади стваралачки проводе слободно време, непрестано раде са књигом и обучавају се у библиотечким пословима.

Школске библиотеке представљају један значајан део у библиотекарству, који се све више развија. Развојем библиотека развија се образовни систем образовања, а у том низу једну од карика чини и школски библиотекар. У периоду када је по школском календару распуст, школски библиотекари вредно раде на својим плановима и програмима.

Литература

1. Вранеш, Александра (2008) „Од рукописа до библиотеке“, Београд : Филолошки факултет
2. Јурић, Славица (2010) „Између елементарне, функционалне и информационе писмености“, стр. 265–288., Информациона писменост и доживотно учење
3. Блаженковић, Татјана (1969) „Библиотека основне школе“, Загреб : Друштво библиотекара Хрватске
4. Црногорац, Весна „Стандарди за школске библиотеке као подршка

- образовном систему Србије“, излагање на конференцији.
5. Демут, Ана „Путокази школске књижнице“, Загреб : Школска књига, 2003
 6. Стокић-Симончић, Гордана „Професионално образовање и стручно усавршавање школских библиотекара у Србији“, У Читалиште, мај 2015.
 7. Галушка, Слађана „Школски библиотекар и промоција рада школе“, У Читалиште, мај 2015.
 8. Грујић, Драгана „Школска библиотека у разредној и предметној настави“, Београд : Филолошки факултет 2017.
 9. Спасић-Стошић, Ана „ Улога школске библиотеке у реализацији интегративне наставе у основној школи ", У: Годишњак Педагошког факултета у Врању, 2016.

SCHOOL LIBRARY AND SCHOOL LIBRARIAN PROGRAMME

Abstract: Library is cultural, educational and information institution that collects, does cataloguing as well as keeps its collections originating from various fields of arts and sciences. Libraries promote knowledge, culture, education and science, but, also, enables users to develop their skills, creativity and their individual civic development. School library is a place where professional librarianship, educational and cultural activities take place. It is a center for improving different methods of educational activities, place of distribution of important information within the school. School library is a place where books, newspapers as well as magazines are collected, catalogued and given to the users. The *IFLA/UNESCO Manifesto on Public Libraries: Role of School Libraries in the Educational Process for All* had been published in 2000. It was globally well accepted and translated in numerous languages. New translations of that text are being done and librarians throughout the whole world use the Manifesto in order to improve the status of school libraries within school.

School library should be a place where pupils spend their time before and after their classes, but also during breaks. There they should do their homework, essays and read their obligatory and non-obligatory literature. Such a school library should have special space as a reading-room, adequate equipment in order to obtain information easily, book collection that corresponds to the school needs as well as professional librarian who would provide necessary assistance to the pupils and their teachers. School librarian's plan of activities depends on the school programme of activities. Librarian that works in school libraries should have good basic and professional education.

Key words: Library, school library, school librarian, *IFLA/UNESCO* guidelines for school librarians, books, school books.